

Vinkit lasten harrastusten ohjaajille.

Hei lasten harrastusryhmän ohjaaja! Tässä hyviä vinkkejä kivaan ja antoisaan harrastamiseen.

Miten luoda osallisuuden kokemuksia harrastusryhmässä? Mitä asioita on hyvä huomioida kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisen harrastusryhmän ohjaamisessa? Esimerkiksi näihin kysymyksiin vastataan tässä ohjaajan oppaassa. Oppaaseen on koottu

Sateenkaari Kodon harrastamisen hankkeen aikana tehtyjä havaintoja, syntyneitä oivalluksia sekä kerättyjä kokemuksia. Sen avulla voit tutustua syvemmin videolla esiteltyihin asioihin.

Olethan jo katsonut [videon lasten harrastusten ohjaamisesta?](#)

Kurkkaa myös [perheille suunnattu video harrastamisen merkityksistä](#) sekä tutustu perheille suunnattuun [harrastusoppaaseen ja sen kieliversioihin!](#)

Oppaassa on hyödynnetty hankkeen aikana harrastusryhmissä tehtyjä havaintoja. Lisäksi aineistoa kerättiin haastatteleamalla yhdeksää harrastusryhmän ohjaajaa ja harrastuksen järjestäjää. Oppaassa esitetyt lainaukset ovat näistä haastatteluista.

Osallisuus ei tarkoita pelkkää toimintaan osallistumista harrastusryhmässä, vaan sen kokemus rakentuu esimerkiksi kohtaamisen, kuuntelun, turvallisuuden, luottamuksen ja saavutettavuuden kautta, näiden liittyessä vahvasti myös toisiinsa. Tähän oppaaseen on kerätty esimerkkejä näistä osallisuuden hyvistä käytännöistä.

Lasten kohtaaminen ja läsnäolo ovat yhtä tärkeitä kuin ohjausosaaminen. Ole kannustava, turvallinen ja luotettava aikuinen, jonka kanssa jokainen lapsi tuntee itsensä kuulluksi ja arvostetuksi.

Osallisuus on

- kohtaamista
- kuuntelua

- turvallisuutta
- luottamusta
- saavutettavuutta

“Kohtaamiset on todella tärkeitä, mun mielestä se on tärkein. Ja sitten lajin osaaminen totta kai, -- et se lajiosaaminen pitäis olla tavallaan vähä niinku sisäistetty. -- Kohtaaminen on mun mielestä tosi tärkeä, -- se ilmenee kaikessa, se ilmenee niinku, -- miten sä oikeesti pystyt hänet houkuttelemaan tähän. Se on kohtaamista.”

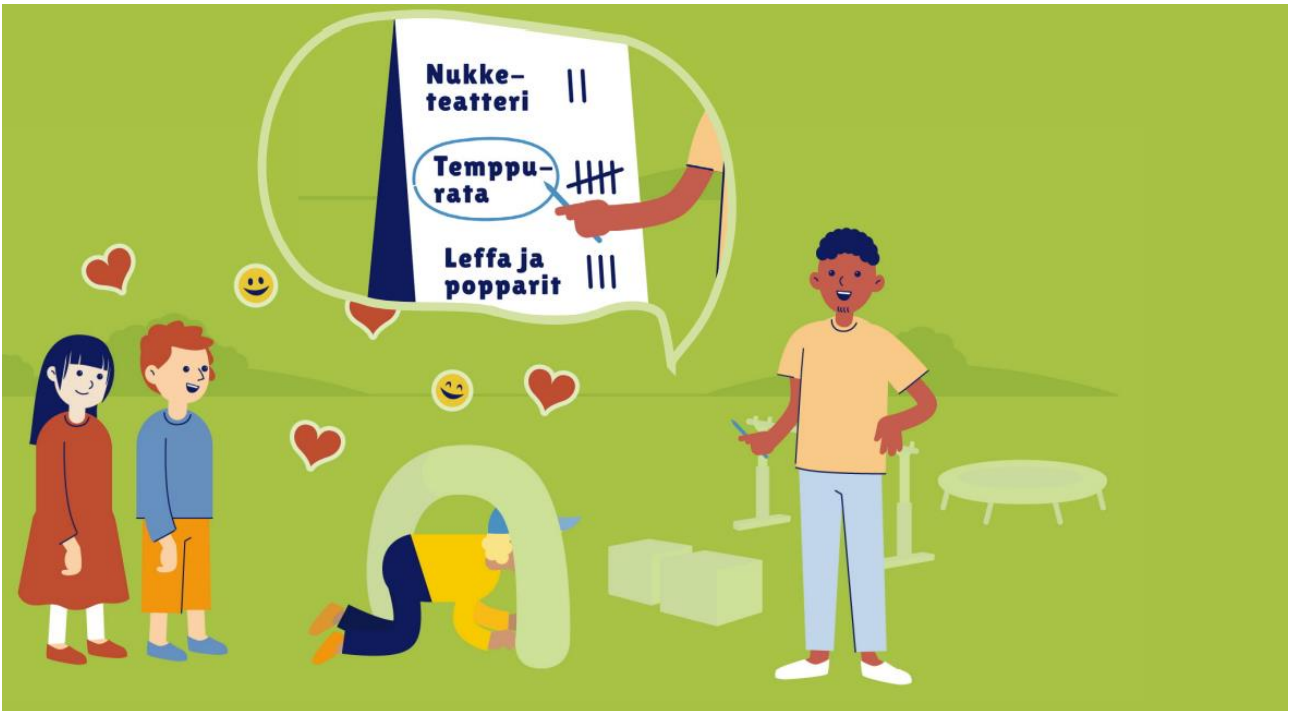
Harrastusryhmän ohjaaminen vaatii erilaisia taitoja, niin laji- tai tekniikkaosaamista, pedagogista ohjausosaamista kuin myös taitoa kohdata ja ottaa huomioon erilaiset osallistujat. Laji- tai tekniikkaosaamisella tarkoitetaan ohjattavan harrastuksen osaamista. Kuten esimerkiksi jalkapallon sääntöjen ja tarvittavien taitojen osaamista tai kuvataiteentekniikoiden hallintaa.

Pedagogisella ohjausosaamisella puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi ryhmänhallintataitoja, osaamista opettaa lajitaitoja ikätasoisesti sekä kykyä rakentaa looginen ja kiinnostava ohjelma sekä yksittäisille kerroille että koko harrastuskaudelle. Pedagogiseen osaamiseen kuuluu myös kyky mukauttaa harrastuskertojen ohjelmaa tarvittaessa nopeallakin aikataululla.

Kohtaamistaitoihin taas liittyy kyky ottaa harrastuksen erilaiset osallistujat yksilöllisesti huomioon. Tällainen taito on myös turvallisen tilan luominen ja erilaisten osallistumistapojen tarjoaminen. Näin mahdollistetaan osallisuuden kokemus ja se, että jokainen lapsi tulee kuulluksi. Kohtaamiseen liittyy vahvasti myös aidon läsnäolon ja kuuntelun merkitys. Jokaisen lapsen arki on erilainen ja heidän perhetilanteidensa yksilöllinen ymmärtäminen auttaa rakentamaan kaikille mieluisan ja antoisan harrastuksen.

“Tuntuu että heillä on ollu vaan kaipuu sille, että joku aikuinen kohtaa, kuuntelee, leikkii heidän kaa. Että mitä tyttöjä mulla tuol on ollu, niin on vaikuttanu et heil on monii sisaruksii, he hoitaa niitä -- Mut se on ollu ihan sairaan tärkeitä et joku hengaillee heidän kaa, kuuntelee heidän juttujaan, öö et ja tota se on ollu jotenkin sille tosi kohtaavaa.”

Kuuntele lasten ideoita ja toiveita, ja toteuta niitä mahdollisuuksien mukaan. Se luo osallisuuden kokemusta.

Osallisuus on

- kohtaamista
- **kuuntelua**
- turvallisuutta
- luottamusta
- saavutettavuutta

“Kyl mä uskon et pedagogisuus on läsnä ehkä kaikess työs, ehkä semmonen asenne itellä on et -- niin se on siinä läsnä, kun mä oon se turvallinen aikuinen siinä ryhmässä, joka luo sitä toimintaa, mut kyl mä ainakin tähän projektiin lähdin sillee aika lapsilähtöisesti et se mitä heist itest nousee niin mennään sitä kohti ainakin sen teeman kautta et se on heille semmonen oma tila ja mikä heitä kiinnostaa...Mutta mä koen että mä oon aika vahvoilla sellases kuuntelussa ja et mitä heistä itestä nousee ja mitkä heidän tarpeet on minäkin päivänä, et pystyy aika nopeesti muuttaa ne suunnitelmat.”

Kuuntelun merkitys tulee konkreettisesti esiin kysyttäessä lasten mielipiteitä ja annettaessa heille mahdollisuuksia vaikuttaa. Lasten mielestä harrastusryhmistä kivoja ja mieluisia tekee se, että on itse saanut vaikuttaa siihen mitä harrastuksessa tehdään niin yksittäisellä kerralla kuin koko

kauden aikana. Esimerkiksi syksyllä harrastuksen alkaessa on mahdollista kerätä osallistujien ideoita ja toiveita siitä mitä he harrastuskerroilla haluaisivat tehdä. On myös tärkeää kuunnella tarkasti lasten päivän kuulumisia niin koulusta kuin kotoa, ja niiden perusteella tarpeen vaatiessa muokata suunnitelmia. Parasta on, jos lapset saavat itse suunnitella, valita tai vaikuttaa harrastustoiminnan sisältöön. Se lisää harrastuksessa viihtymistä, motivaatiota sekä sitoutumista toimintaan.

“Mä toivoisin että heillä on myös ollut semmonen olo, että he [osallistujat] ovat ite pystyneet vaikuttamaan siihen mitä siellä tehdään. -- et he tunsu sen myöskin, että sitä tehdään heitä varten ja he on ite vaikuttanut siihen sen sisältöön.”

Ota rohkeasti ohjaajan rooli ja luo lapsille turvallinen tila. Älä sivuuta tai vähättele mahdollisia epäkohtia, vaan puutu niihin ja selvitä ne loppuun asti.

Osallisuus on

- kohtaamista
- kuuntelua
- **turvallisuutta**
- luottamusta
- saavutettavuutta

“Siellä oli tyttö joka ei ollu ikinä ollu pelaamassa, hän oli maalissa ja joku yritti sanoa hänelle, ‘hei sä olet huono maalivahti’, mä olin et ‘hei stop nyt ei täällä ketään niinku

arvostella'. -- Tuntuu ittest [lapsesta] niinku turvalliselta -- et ei mult odoteta et mä oon joku Messi tai Ronaldo tai jotain.”

Mielekkään harrastamisen kannalta tärkeää on, että jokainen lapsi tuntee olonsa ryhmässä turvallisesti. Turvallisuuden kokemusta edistää edellä esiin tuotujen kohtaamisen, kuuntelun ja läsnäolon lisäksi se, että ohjaaja ottaa selkeän ja johdonmukaisen roolin kaikkien näiden toteuttamisessa. Toistuvat rutinit ja toimintatavat luovat osaltaan turvallisuuden tunnetta.

Hyväksi käytännöksi on todettu yhteisten pelisääntöjen luominen uuden ryhmätoiminnan käynnistyessä. Säännöt voidaan laatia yhdessä positiivisten asioiden kautta. Esimerkiksi puhelinkiellon voikin kirjoittaa muotoon “käytän puhelinta vain luvalla”.

Toimintatavat ja säännöt on hyvä luoda ja käydä läpi yhdessä, niin että myös tässä kaikkien ääni tulee kuulluksi. Sääntöjen noudattaminen on myös helpompaa kun on yhdessä keskusteltu, miksi säännöt ovat käytössä. Lapset ovat lähtökohtaisesti tietoisia hyvän käytöksen perussäännöistä. Perheitä on myös hyvä tiedottaa säännöistä, jotta heillä on tiedossa, millaisiin sääntöihin harrastuksessa sitoudutaan. Ohjaajan vastuulla on valvoa johdonmukaisesti sääntöjen noudattamista, sekä puuttua aina tilanteisiin joissa niitä ei ole noudatettu. Koko ryhmä yhdessä voi puolestaan sääntöjen noudattamisen kautta rakentaa yhteisöllisyyden kokemusta.

“Tärkeetä siinä on mun mielestä et on tarpeeks raameja et täs on tää aikuinen vetää tätä hommaa. Ja sitten mä uskallan ehdottaa, tai niinku tytöt uskaltaa ehdottaa ja luottaa et heitä niinku kuullaan ja et se todistetaan sillä et tehdään heidän toiveiden mukaan niinku juttuja. Tai sit jos joku ei toimi, niin sit on myös niitä rajoja et kyl nekin on aika tärkeet myös siin osallisuuden rakentamisessa.”

Ole lasten ja perheiden luottamuksen arvoinen. Jos et pääse ohjaamaan itse, järjestä sijainen tai ainakin tiedota muutoksista ajoissa.

Osallisuus on

- kohtaamista
- kuuntelua
- turvallisuutta
- **luottamusta**
- saavutettavuutta

“Et he aika hitaasti alkaa niinku luottamaan johonkin aikuiseen et joku oikeesti kuuntelee heidän juttujaan ja niin sitte se on tuntunu tosi arvokkaalta, että on päässy sellaseen pisteeseen.”

Osallisuus, sitoutuminen ja luottamus kuuluvat vahvasti yhteen. Osallistujien sitoutumista harrastukseen ei voida edellyttää ilman ohjaajien omaa sitoutumista. Selkeä ja kertaava viestintä on avainasemassa molemminpuolisen luottamuksen rakentamisessa. On tärkeää tiedottaa toiminnasta riittävän ajoissa, mutta myös muistuttaa ja kerrata. Mahdolliset poissaolot olisi hyvä kertoa ajoissa, ja mahdollisuuksien mukaan järjestää sijainen paikalle silloin, jos ohjaaja itse ei pääse.

Kulttuurisesti moninaisessa ryhmässä monikielinen ohjaus helpottaa ymmärrystä. Jo omalla kielellä tervehtiminen voi olla lapselle iso juttu! Hello, hej, salaam, haye!

Osallisuus on

- kohtaamista
- kuuntelua
- turvallisuutta
- luottamusta
- **saavutettavuutta**

“Monikielisyys on rikkautta. Kaikki opitaan kaikista jotain ja sitte lapsetkin jos ei oo oma kieli, jos on joku toinen kieli, jos sä puhut parikin sanaa tai kerrot tai pystyt sanomaan hei vaikka niiden omalla kielellä. -- Tiedäksä sillee on helposti on lähestyttävä, sanotaan näin.”

Saavutettavuus on keskeinen osallisuuden edellytys. Fyysisen ympäristön saavutettavuuden lisäksi saavutettavuuteen liittyy monia muita osa-alueita. Tämän oppaan saavutettavuuden näkökulma liittyy erityisesti kielelliseen, kulttuuriseen, sekä katsomukselliseen saavutettavuuteen.

Monikielinen harrastusryhmän ohjaus edistää sen kielellistä saavutettavuutta, kun taas kulttuurisen ja katsomuksellisen saavutettavuuden kysymyksiin puolestaan saattaa liittyä esimerkiksi tyttöjen mahdollisuudet osallistua vain saman sukupuolen edustajista koostuviin ryhmiin tai vaikka paaston vaikutukset urheiluharrastamisessa jaksamiseen. On tärkeä muistaa, että tällaiset seikat vaikuttavat jokaisen yksilön, ryhmän ja perheen toiminnan taustalla. Samaan aikaan täytyy

kuitenkin välttää ennakko-oletuksia ja stereotyyppioita: kielellisestä, kulttuurisesta tai katsomuksellisesta taustasta huolimatta jokainen osallistuja on yksilö.

“Totta kai niinku seurassa missä meitsikin joskus pelas ja tässä on niinku enemmän meidän seurassa ulkomaalaisia vaan sitä niinku valmentajat on ulkomaalaisia. Niin se auttaa todella paljon. -- Siis se, jos sä kysyt niiltä et miks te tulitte tänne, sanos joo, ei viime tai edellis joukkueessa oli semmonen niinku ei tuntenu itteensä niinku turvalliseksi. Oli semmonen ulkopuolinen tunne.”

“Mä mietin tämmösiä, et jos on vaik uskonnollisia tiukemmat raamit siihen kotona oleiluun niin ja muuta niin se vähän menee niinku siihen et jos uskomus on et tytöt on niinku kotona, et se ei niinku riitä, et hei vanhemmat, et harrastus on niinku hyvä asia, et ei se niinku muuta.. Että se olis niinku semmosta pitkäjänteistä integraatiota kunnioittavaa työtä, kunnioittavasti, et ei olla sillee et teidän tavat on vääriä”

Kiitos, kun teet tärkeää ja arvokasta työtä lasten tulevaisuuden hyväksi!

Suomessa kehitetään niin kunnissa kuin kansallisellakin tasolla matalan kynnyksen harrastustoimintaa erityisesti Harrastamisen Suomen mallin kautta. Tämän kehittämistoiminnan tuloksena on toteutettu paljon erilaisia erilaisia oppaita ja julkaisuja myös ohjaajille. Tutustu esimerkiksi seuraaviin:

[Siivet harrastuksille: ohjaajien kirjoituksia](#) -julkaisu on toteutettu Harrastamisen Suomen mallin, Pedagogisen toiminnan perusteet lasten ja nuorten harrastustoiminnassa -kehittämishankkeessa. *“Kirja koostuu harrastustoiminnan ohjaajien omista kirjoituksista, joissa he kertovat keskeisistä toimintatavoistaan ja työskentelystään. Kirjoitukset avaavat monipuolisesti eri alojen harrastustoimintaa. Kirja kertoo myös konkreettisilla tavoilla siitä, miten harrastamisen ilo syntyy yhdessä ja miten ohjaaja pystyy toiminnallaan tukemaan jokaisen lapsen ja nuoren osallisuutta ja onnistumisen elämyksiä.”*

[Harrastamisen Suomen mallin materiaalipankista](#) löytyy paljon erilaisia materiaaleja, esimerkiksi oppaita, koulutuksia ja sääntöpohjia.

[Saavutettavampi harrastus -sivulla](#) voit tutustua yleisiin harrastamisen saavutettavuussuosituksiin.

Mieli ry:n [Nuori mieli harrastuksessa -verkkokurssilta](#) löytyy paljon harrastusohjaajalle hyödyllisiä sisältöjä, kuten esimerkiksi hyvän harrastuskerran tunnuspiirteet.

Lahden kaupungin Harrastamisen Suomen mallin yhteydessä toteutetusta [Saavutettavuus harrastustoiminnassa -oppaasta](#) löytyy paljon konkreettisia vinkkejä osallistumisen ja osallisuuden tukemiseksi erilaisissa ryhmissä.

Tiedustele rohkeasti oppaita, ohjeita ja tukea ohjaamiseen myös mahdolliselta omalta harrastuksenjärjestäjä-taustaorganisaatioltasi, esimerkiksi urheiluseuralta!

Sä Osaat -hanke 2022–2024. STEA-rahoitteinen Sä Osaat hanke toimi kolmen vuoden ajan Itä-Turussa kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisilla alueilla. Hankkeen tavoitteena

oli tukea erityisesti alueiden 5–10-vuotiaiden lasten osallistumismahdollisuuksia lähialueiden liikuntaan, taiteeseen ja hyvinvointiin liittyviin harrastetoimintoihin sekä mahdollistaa lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden kokemusten syntymistä. Hankkeen aikana toteutettiin yhdessä viiden yhteistyökumppanin kanssa erilaisia harrastusryhmiä ja -kokeiluja alueilla.

Oppaan ja videon kuvituksen on toteuttanut Videotiiviste Oy.